

KOHTUNIKE XI KORRALISE TÄISKOGU PROTOKOLL

10. veebruaril 2012 Narvas

Täiskogule eelnes 9. veebruaril 2012 Riigikohtu esimehe vastuvõtt Narva linnuses, kus anti üle 2011. a „Kohtu teravaima sule“ ja „Parima koolitaja“ aumärgid.

Teravaima sule aumärgi komisjoni esimees Peeter Jerofejev: Komisjon koosseisus Peeter Jerofejev, Ott Järvesaar, Mati Kartau, Ivi Kesküla, Tiit Kollom, Viive Ligi, Harri Salmann, Agu Timmi ja Viivi Tomson jõudsid ühisele järeldusele, kes siis on täna väljaantava aumärgi nominendid. Otsustamisel toodi esile asjakohast argumentatsiooni ja piisavat põhjendatust. Eraldi märgitakse ära ka veel väga suurt arenguhüpet võrreldes kandidaadi kohtuniku tegevuse algusaastatega.

Komisjonile esitati aumärgi "Kohtu teravaim sulg" 2011. a kandidaatideks tsiviilõiguse valdkonnas: Lea Aavastik, Kai Härmand, Viljo Junolainen, Meeli Kaur, Marika Leimann, Andrus Miiilaste, Indrek Parrest; haldusõiguse valdkonnas Tiina Pappel, kriminaalõiguse valdkonnas Orvi Tali.

Kohtu teravaima sule 2011. a aumärk antakse

- 1) tsiviilõiguse valdkonnas Harju Maakohtu kohtunik **Indrek Parrestile:** esile tuuakse lahendite loogilist ülesehitust, argumentatsiooni ja piisavat põhjendatust
- 2) haldusõiguse valdkonnas Tallinna Halduskohtu kohtunik **Tiina Pappelile:** esile tõstetakse lahendite põhjalikkust. Lahendid on kirjutatud väga heas eesti keeles, arusaadavalt.
- 3) karistusõiguse valdkonnas Harju Maakohtu kohtunik **Orvi Talile:** otsuste ja määruste väga head veenvat põhjendatust, lahendite kõrget kvaliteeti.

Kohtunike koolitusnõukogu esimees Margit Jõgeva annab kohtunike koolitussüsteemi ajaloos esimest korda üle parima koolitaja aumärgi. Aumärgiga tunnustatakse igal aastal vähemalt ühte koolitajat, kes on silma paistnud kõrge kvaliteediga tema poolt läbi viidud koolituste või kellel on silmapaistvaid teeneid koolitussüsteemi arendamisel. Aumärgi on kujundanud klaasikunstnik Tiina Sarapuu ja sellel aumärgil on näha mets, millelt läheb tee kunstniku sõnul teadmiste ja valguse poole. Parima koolitaja aumärgiga tunnustatakse kauaaegset kohtunike koolitajat Indrek Rahit, kes on koolitanud kohtunikke alates 2004. aastast suhtlusoskuste koolitusprogrammis. Indrek Rahi puhul tuuakse esile laiasilmaaringiga hooliv koolitaja, kes on võimeline mitmepäevaseid koolitusi vedama nii, et ka koolitav on jätkuvalt huvitatud.

Täiskogu algas kell 9.30.

Täikogul osales registreerimislehtede andmetel 136 kohtunikku, osalenud kohtunike nimekiri lisatud protokollile (Lisa nr 2).

Teised kohal viibinud: Norman Aas, Deniss Borodits, Janar Filippov, Merle Heitur, Tiiu Jervan, Kätlin Juur, Maire Jürima, Liina Kanger, Margit Kapp, Jaan Kartau, Angeelika Kasemaa, Jane Kaskpeit, Tiia Kotkas, Maie Kram, Helen Kranich, Eveli Kuklane, Peeter Küttis, Vello Lahtvee, Maarja Lillsaar, Kaidi Lippus, Mari-Liis Lipstok, Külli Luha, Rait Maruste, Ilvi Mets, Kristen Michal, Hans Moks, Jaano Odar, Kätlin Ots, Jüri Paap, Liis Pars, Aare Pere, Heino-Vello Pihlak, Marko Pomerants, Aita Rajavere, Ene Randmäe, Kerdi Raud, Mart Reino, Piia Saar, Maret Saanküll, Aase Sammelselg, Mai Saunanen, Mai Selke, Kristel Siimula-Saar, Triinu Vernik, Margit Vutt.

Juhatas: Märt Rask, Riigikohtu esimees
Protokollis: Piia Saar, Riigikohtu sekretär

Kinnitatud päevakord:

Geneva keskus, Narva

9.00–9.30 *Registreerumine*

9.30 Täiskogu rakendamine

9.45–11.00 Riigikohtu esimehe ettekanne õigus- ja kohtusüsteemi arengust (KS § 38 lg 3 p 1)
Märt Rask, Riigikohtu esimees

Justiitsministri ettekanne õigus- ja kohtusüsteemi arengust (KS § 38 lg 3 p 1)
Kristen Michal, justiitsminister

Kohtunike omavalitsusorganite valmisnimekirja tutvustus
Mari-Liis Lipstok, täiskogu sekretariaadi juhataja

11.00–11.30 *Kohvipaus ja kohtunike omavalitsusorganite valimine*

ETTEKANDED JA ARUTELU

Kohtukorraldus. Viis aastat kohtusüsteemi arengu põhimõtete vastuvõtmisest
Juhatab **Marko Pomerants**, Riigikogu liige ja kohtute haldamise nõukoja liige

11.30–13.00 Kohtukorraldus esimese astme kohtuniku pilgu läbi
Kristjan Siigur, Tallinna halduskohtu kohtunik

Kohtukorraldus Toompealt vaadates
Rait Maruste, Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees

Kohtukorraldus prokuratuurist vaadates
Norman Aas, peaprokurör ja kohtute haldamise nõukoja liige

13.00–14.00 Lõuna

14.00–15.30 **Quo vadis, Eesti kohtusüsteem? Südamele ära.**
Vaba mikrofon, arutelu juhhib **Marko Pomerants**

15.30–16.00 Täiskogu kokkuvõtte
Lea Kivi, Riigikohtu kriminaalkolleegeiumi kohtunik ja kohtute haldamise nõukoja liige

Omavalitsusorganite valimistulemuste kuulutamine
Mari-Liis Lipstok, täiskogu sekretariaadi juhataja

TÄISKOGU ISTUNGI KÄIK

Riigikohtu esimees Märt Rask: Ametisolevatest kohtunikest ehk siis 224-st on täiskogu alguseks registreerunud 124. Loodan, et ülejäänud 100 kohtunikku on sunnitud kutsetööga tegelema.

Tehakse teatavaks Riigikohtu sekretariaat.

Kohtute seaduse § 38 lg 4 järgi juhatab täiskogu Riigikohtu esimees, kui täiskogu ei otsusta teisiti. Väljasaadetud päevakorrale täiendusi ei ole. Päevakorra kinnitamise poolt on 124 kohtunikku. Märkusi, täiendusi päevakorrale ei ole. Seega on varem väljasaadetud päevakord võetud töö aluseks.

OTSUSTATI: Kohtunike täiskogu on rakendatud.

Riigikohtu esimees paneb hääletusele küsimuse, kas kutsuda alates 2013. aastast täiskogule kohtunike ettevalmistusteenistuses olevad kohtuniku kandidaadid?

Hääletustulemus: 88 poolt
 28 vastu
 8 erapooletud

OTSUSTATI: Alates 2013. a kutsutakse kohtunike täiskogule ka ettevalmistusteenistust läbivad kohtuniku kandidaadid.

1. **Riigikohtu esimehe ettekanne** (Lisa nr 3)
2. **Justiitsminister Kristen Michali ettekanne** (Lisa nr 4)

Märt Rask: Kas on küsimusi justiitsministrile?

Jüri Ilvest: Pigem on see rohkem diskussiooni algatav teema. Te rääkisite ATSi muudatustest, kui juba teha, siis teha nii, et kõigile võrdselt. Kui puhkused peavad olema ühepikkused, siis las olla ühepikkused. Aga tegelikult on küsimus palju laiem, kui puhkuste ühtlustamine. Ühtlustame kõik muud ka ära. Kui minul peaks tekkima selline mõte, et suvel paneksin tabureti kortermaja ette ja hakkam pakkuma saapapuhastusteenust ja teenin sellega korralikult teatud summa. Siis kaheldamatult riskin ma sattuda kohtunike distsiplinaarkolleegeiumi, kus mind igasuguse vastuväiteta mõistetakse süüdi. Ma ei ole uurinud, kas see ka korruptsioonivastase seaduse alla peaks minema, kuid kindel olen, et kui teil peaks tekkima samasugune mõte ja teie asetaksite selle tabureti korrasmaja ette, siis teid midagi niisugust ei ähvardaks. Seepärast esitan avalikult täiesti provokatiivse küsimuse, et kui me sotsiaalset garantiid ühtlustame, siis ühtlustame kõik muu ka. Mõelgem ka selle üle, et äkki erinevad

sotsiaalsed garantiid on ka mingisugune kompensatsioon selle eest, millest ühed on ilma jäetud ja teised ei ole. See on nii öelda "kutse tantsule", mõelge selle üle ja ärge kuulake ainult oma referenti.

Justiitsminister Kristen Michal: Aitäh selle eest ja ma arvan, et "kutse tantsule" pikka ja keerulist vastust ei vaja, aga kui tegelikult rääkida mitmest erinevast komponendist, siis loomulikult me uue ATS-i tegemisel mõistame, et kohtunike puhkuste lühendamine võib olla selline küsimus, mis kunagi on olnud ka üks selline ootus ja selle paketi osa, miks tuldi üldse kohtunikuks. Aga teisest küljest kaaludes tasakaalu ja vaadates, kuidas Eestis üldiselt läheb, sh mis toimub töölepinguseadusega, siis tasakaal ei ole väga paigast ära. Ma loodan, et me ei ole ülekohtused seda tehes. Avalikus teenistuses jääb puhkuse aeg ikkagi pikemaks, kui arvestada teatuid piiranguid, mis on erasektoris, so 35 päeva. Mis puudutab tegevuspiiranguid, siis see ei puuduta kohtunikke, aga puudutab üldisemalt avaliku teenistuse seadust ja kogu korrupsioonivastase seaduse paketti ja kõike, mis me lähiajal teeme ja sellised tegevuspiirangud lähiajal leevenevad, mis aga ei tähenda seda, et me kõik võiksime lähiajal hakata saapaid viksima. Ütlen nii, et mõte on väga kohane ja arutelu on ka peetud, nii et ma ei arva, et märkus oleks kuidagi viljatule pinnale langenud, aga erisusi ma täna küll lubada ei saa. Luban, et me vähemalt sellele mõtleme.

Evi Kool, Viru Maakohus: On tähtis menetlustähtaegade lühendamine, ja uskuge kohtunikud tahavad sellega kaasa minna. Uuel aastal hakkas kehtima kohtuistungil kohtu tõlgi kasutamise eest riigilõivu nõudmise kohustus. Virumaa probleem on, et praktiliselt igal istungil on meil tõlki vaja. Kui arutan elatise asja, see on riigilõivust vabastatud, siis kas ma pean võtma seaduslikult esindajalt, kes last esindab, tõlketasu ette või tagantjäreli. Kuidas võtta riigilõivu neis eeskoste menetlustes, kus on vanad inimesed? Kui pakun talle võimalust taotleda menetlusabi ja kui selgub, et me menetlusabi talle ikkagi anda ei saa, siis kaevatakse määrus edasi. Kuidas me saame menetlustähtaegu lühendada?

Kristen Michal: Kui lühidalt öelda, siis oleme võtnud suuna riigilõivude alandamisele. Õigusabi ja õigusnõustamine on teine pool, mida me suurendame päris märkimisväärselt: on kaks kõige suuremat rida justiitsministeeriumi eelarves. Üks on õigusabi, mida antakse, ja teine on tasuta esmane õigusnõustamine, mida hakatakse ka pakkuma. Sellel aastal on konkurss alanud. Mis ma oskan öelda, teie märkused on asjakohased, neid arutatud ka riigilõivu alandamise puhul ja see annab ka selles osas teatava mõju.

Märt Rask: 1. jaanuari 2012 kõige suurem üllatus oligi halduskohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt istungitõlgi lõivude kehtestamine. Oleme Riigikohtus asja arutanud ja minu lühike kommentaar on see, et Riigikohus saab küsimust paremini arutada, kui mõni kohtunik jätab konkreetse õigusnormi kohaldamata ja alustab põhiseaduslikkuse järelevalve menetlust.

Meelis Eerik, Harju Maakohus: Küsimus härra ministrile, Te märkisite, et ministeerium hakkab tegelema kohtukorralduse reformiga. Minu küsimus on, et mida see täpsemalt tähendab ja kas see tähendab seda, et aluseks võetakse Riigikogu menetlusest välja langenud kohtute seaduse eelnõu tekst?

Kristen Michal: Täpsemalt tähendab seda, et oleme omavahel mitteametlikult vestelnud. Oleme kaasanud põhiseaduskomisjoni esimehe, oleme vestelnud ka koalitsiooni partneritega. Ma arvan, et eelnõu tekst on üks põhitekst. Tekst ja kokkuleppe tasakaal ei pruugi pärast vaidlusi selliseks jääda. Minu ettekujutus protsessist on, et koos on kõik osapooled, kellel on Eesti kohtusüsteemi korralduse tuleviku osas midagi panustada. Mina eelistan ausat ja avatud läbirääkimist, suuremat foorumit ja selgemat vaidlemist, kui üritada vaikselt mingit teksti (ei ütle, et eelmisel korral see nii oleks olnud) kuskilt riigikokku sokutada või teise ja kolmanda lugemise pealt midagi ära vahetada. Nii et alustame protsessi ja võtame kõik osapooled kokku. Põhiküsimused on sõnastatud eelneva teksti loomisel, vaidleme ja arutame läbi. Ma arvan, et kõigil, kellel on midagi panustada, võetakse laua taha ja arutatakse läbi. Isiklikult kujutan ette, et võib-olla ongi kõige parem leida lepitaja. Kui lepitajaks võiks

saada juhtrolli kandja, näiteks põhiseaduskomisjoni esimees, kes ka valdkonda tunneb ja kes võiks olla poliitiliste huvide ja erinevate igapäeva huvide foorumipidaja olla.

Lea Kivi, Riigikohus: Ministri viimane lause oli eriti rõõmustav. Kuu aega tagasi, kui Riigikohtul oli aastapäev, siis ütles põhiseaduskomisjoni esimees Rait Maruste, et kui Riigikohus leebub ja muutub mõistlikuks, siis kohtute seadus võetakse vastu sellel aastal. Küsimus: kas arengukavas ettenähtud tähtajad 2014, 2015, 2016 ei ole päris tõesed? Kas te saate välja pakkuda mingisugusemaid tõeseid tähtaegu?

Justiitsminister Kristen Michal: Arvan, et protsess algab sel aastal. Millal see lõpuni jõuab, teab see, kes valvab ka Riigikohtu üle ehk siis jumal taevas.

Rohkem küsimusi ei ole. M-L. Lipstok tutvustab valimiste korda.

11.10-11.40 Kohvipaus

3. Kohtukorraldus. Viis aastat kohtusüsteemi arengu põhimõtete vastuvõtmisest, juhatab Marko Pomerants, Riigikogu liige ja kohtute haldamise nõukoja liige.

Marko Pomerants: *Soovisin oma vahetalades kasutada ühe kohtumaja juhi tsitaate, aga ta ütles, et tema isikuandmeid ei tohi kasutada, ja seetõttu olen ma pöördunud hoopiski kirjanduse poole. Loeb ette Sangaste kandist pärit loo.*

4. Kohtukorraldus esimese astme kohtuniku pilgu läbi - Kristjan Siigur, Tallinna balduskohtu kohtunik (Lisa nr 5)

Marko Pomerants: Kas on soovi küsimusteks või midagi kommenteerida?

Lea Kivi, Riigikohus: Sa kasutasid oma ettekandes vähemalt paaril korral tõdemust, et kohtute seaduse eelnõu projektile on kohtunike üksmeel olemas. Aga aastal 2009, kui toimus esimene erakorraline kohtunike täiskogu, siis hääletas kohtunike korpus läbi põhimõttelised küsimused, neid oli seitse. Nende põhimõtteliste küsimustega kohtunike enamus lükkas tagasi väga olulised kohtuarengu põhipunktid. Alates sellest, et kohtureformiks ei ole õige aeg kuni selleni, et kohtureformi eelnõu on läinud laiemaks kui 2007 aastal heaks kiideti jne. Kuidas sa oskad kommenteerida, kas aastaks 2012 on olemas kohtunike koosmeel ja üksmeel selle seaduse suhtes?

Kristjan Siigur: Sinu küsimus peidab ka osaliselt vastust. Ilmselt täielikku üksmeelt ja koosmeelt ei ole. Mis puudutab seda, kas kohtureformi jaoks on õige aeg või mitte, siis selles osas on ju alati võimalik vastata, et kunagi pole õige aeg ja kindlasti kunagi tuleb parem aeg. Millest mina rääkisin on see, et 2009. aastal eelnõu koostamisel oli küll kohtunikkonna osalus märkimisväärne. Ma ei ole väitnud, et see oleks kohtunikkonna tehtud eelnõu, et eelnõu väljendaks kõigi kohtunike ühist seisukohta. Kogu aja, kui eelnõu vähegi hingitses, siis see osa kohtunikkonnast, ja märkimisväärne osa, kellele eelnõu ei meeldinud, on seda ka pidevalt valjuhäälselt teada andnud. Kui oligi mingil hetkel laual koostatav eelnõu dokument, siis väga konstruktiivse töö tulemusena tehti asjalikke muudatusettepanekuid, arutati. Kui nüüd võtta kokku eelnõu dokument, arutelud kui ka tehtud täiendusettepanekud, siis sellist kogu komplekti julgen lugeda kohtunikkonna ühiseks arusaamaks kohtusüsteemi tulevikust.

Marko Pomerants: *Kuna järgmine esineja on Rait Maruste, siis kannan ette järgmise tsitaadi Vladimir Beekmani raamatust "Autode kobus", aastast 1961.*

5. Kohtukorraldus Toompealt vaadates - Rait Maruste, Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees

Rait Maruste: Täna 19 aastat tagasi oli uuest Riigikohtust ametis üks inimene: siinkõneleja. Peale vabariigi aastapäeva nimetas riigikogu ametisse veel mõned kolleegid. Siis me arutasime nii ametisse nimetamise järgselt kui ka väga pikka aega edaspidi, et missugune siis peaks olema uus kohtusüsteem, mida meid oli kutsutud üles ehitama. Olen veendunud, et nõukogudeaegne kohtusüsteem ei sobinud ega sobi oma korralduselt uude demokraatliku võimude lahusust, õigusriiklust ja põhiseaduslikkuse järelvalvet hindavasse süsteemi. Rääkisime nii M. Laari valitsuse ajal, edaspidi valitsused vahetusid ja meie ajasime oma joont edasi. Minu jaoks päädis kohtusüsteemi juhtimine Koonderakonna valitsemisajal justiitsministeeriumi ettepanekuga sõita Strasbourgi, mille ma ka kergendusega vastu võtsin. Vastasseis ja edasiliikumise raskus vaevas ära. Edasi tulid siis järgmised mehed ja püüdsid asja edasi viia. Tegelikult oleme peaaegu 20 aastat samas seisus. Läbimurre oli peaaegu ukse ees: eelnõu oli koostatud, läbi räägitud, hääletatud. Ühesõnaga, üks kõige rohkem läbi hääletatud ja arutatud eelnõu, mis üldse kunagi on ettevalmistatud. Ometigi jäi ta seisma. Olen veendunud, et sedaviisi see asi seisma jääda ei saa. Selleks kohustab juba põhiseadus ja põhiseaduslikud printsiibid, kohusetunne ja vastutus tehtud töö eest. Seda tuleks realiseerida. Tunnetades olukorra raskust, kutsus põhiseaduskomisjon möödunud aasta 11. oktoobril kokku nõupidamise, et arutada, mida edasi teha. Leidsime, et tuleks leida võimalusi edasiminekuks, et viia kohtute haldusreform lõpule, et mitte lasta suurel töö kaotsi minna. Komisjoni taotluseks oli leida n-ö roheline koridor.

Istungil osalesid õiguskantsler oma nõunikena, Meelis Eerik, Virgo Saarmets, Toomas Vaher, Kaidi Lippus. Palve oli, et igäüks tooks esile 2-3 valupunkti, mis tuleks selles eelnõus läbi vaadata, kõrvaldada, et saaks edasi minna. Kõik, kes rääkisid, leidsid et haldusreform on vajalik ja tuleb edasi liikuda. Leiti, et seisma jäänud eelnõud ei tule kõrvale lükata, vaid sellega tuleb edasi tegeleda, võtta ta aluseks. Kõnelejad, sealhulgas ka põhiseaduskomisjoni liikmed, tõid esile, et edasise töö edukuseks võiks teha korrektiivse järgmistes punktides.

1. Vähendada eelnõus sisalduvat ja kriitikat esile kutsunud võimupüramiidi. See tähendab siis kohtuhalduse liigset kontsentreerimist Riigikohtu ja selle esimehe kätte. Selles olid kõik praktiliselt ühte meelt, sest suur võimukontsentratsioon ei ole kunagi hea. Teiseks, sisaldab mudel sellisel kujul ka potentsiaalset põhiseaduslikkuse probleemi. Nimelt, kui Riigikohtu esimees peab toimima kui põhiseaduslikkuse järelevalve kohtu esimees, peab ta ühtlasi minema valitsusse ja tegelema eelarvelise kauplemistega. See võib teda mitmetel puhkudel sõltuvusse seada. Kas sellist olukorda tekib või ei teki, see ei olegi tähtis. Tähtis on põhimõte, et põhiseaduskohtu esimees ei läheks valitsusse kauplema, veenma, põhjendama ja tegelema halduskorralduslike asjadega. Tuleks leida neutraalsem ja võime tasakaalustavam tee kohtuhalduse juhtimiseks. Minu nägemuses võiks kohtuhalduse kui täitevkorraldav tegevuse lahutada Riigikohtu esimehe funktsioonidest ja seada kohtuhaldusnõukogu iseseisvaks kohtusüsteemi teenindavaks ja kohtusüsteemi tegevust tagavaks institutsiooniks, mille juhi valib ja nimetab 5 aastaks näiteks Riigikogu või selle komisjon oma otsusega. Riigikohtu esimehel säilib loomulikult kohtu üldjuhi funktsioon ja kohtuhaldusnõukogule kohtunikkonna kaudu üldiste suuniste andmine.

2. Leiti, et ümbertegemist vajaks ka eelnõus pakutud kontrolli-, järelevalve ja distsiplinaarvastutuse korraldus. Kuidas seda täpselt korraldada, teab täpselt kohtunikkond ise. Tähelepanu tahaks juhtida sellele, et eelnõus oli suhteliselt nõrgalt kajastatud kohtunikkonna abistamine meetoodilises mõttes, st meetoodiline analüüs, abistamine, nõuanded. Et oleks võimalik oluliselt tugevdada töömeetodeid, mis oleks objektiivsed, et kohtulahendid oleks koostatud sarnase meetoodika alusel, et oleksid lihtsamad ja selgemad tavakodaniku jaoks.

3. Mida teha kohtu juures asuvate registritega? Enamik kaldus selles suunas, et registrite pidamine on oma olemuselt täitevkorraldav tegevus ja peaks pigem kuuluma valitsuse juurde, siis antud juhul justiitsministeeriumi juurde. Kui tarvis, siis võiks registriosakondades töötavaid juriste nimetada ka registrikohtunikeks. Nimi pole oluline, peasi, et töö saab tehtud. Kavandatud eelnõu nägi ette sätestada kohtunike arvu absoluutse arvuna. Leiti, et selline absoluutarvu ettenägemine seaduses ei ole mõistlik ja otstarbekas. Võib olla tõesti on ka teisi meetodeid, kuidas eelarvelisi kulutusi plaanida

ja arvesse võtta. Mis nüüd siis eelnõust edasi saab? Kord oli see põhiseaduskomisjonis arutluses ja vajus ära. Kui nüüd läheks sama teed edasi ja põhiseaduskomisjon võtaks eelnõu menetlusse, siis raskuseks on, et põhiseaduskomisjonil lihtsalt puudub ressurss. Leiti üsna üksmeelselt, et nende valupunktide korrigeerimise, peale arvamuste küsimise ärakuulamist, võiks teha töögrupp, kes eelnõu kunagi ette valmistas.

Ükski asi ei saa kesta lõpmatuseni. Kui on põhipunktid läbi räägitud, kooskõlastatud, siis tuleb leppida sellega, et tehakse järgmised sammud, mis ei pruugi jälle kõigile meeldida. Kui me püüame taotleda üksmeelt leppimatult ja järjekindlalt, siis eelnõu ei sünni kunagi. Eelnõu on alati kompromiss, peale ärakuulamisi tuleb minna edasi ja tagasiteed enam ei ole. Kui aga tahame endiselt vaielda ja lõpmatuseni vaielda, siis kõik jääb nii nagu on, ja tõstame käed ülesse.

Daimar Liiv, Tallinna Halduskohus : Oleme nüüd kohad vahetanud. Mina kohtunik, Teie poliitik. Küsimus on aga väga sisuline ja põhineb kogemusel, mis erinevates riikides kohtukorraldust nõustades saanud olen. Eriti just Ukrainas viimasel kahel aastal.

Kui me räägime kohtuvõimust kui iseseisvast võimust, siis peab usaldus haldusaparaadi vastu olema eelkõige sellel võimuharul. Põhiline usaldus peab olema kohtunikel kohtuhalduse juhi vastu. See on praegu ka üks põhjusi, miks kohtunikud ja justiitsministeeriumi suhted mõnes mõttes teravnenud on. Mõnes mõttes on asjalikumaks läinud, tulenevalt ministri isikust. Küsimus Teile: kui peab olema mingisugune võimuharude tasakaal, kas siis ei ole mõistlik parlamendi kantselei juhti määrata, kas valitsuse või siis Riigikohtu poolt. Siis on ju usaldus ja kontroll paigas. Kelle poolt vastutav isik määratakse, näitab ära ka selle, kelle ees ta tegelikult vastutav on. Kuidas te seda kommenteeriksite?

Rait Maruste: Ma rääkisin teile oma nägemust, kuidas võiks olla. Me peame leidma mingisuguse lahenduse, mitte lõpmatult kritiseerima. Minu arvates, kui kohtuhaldussüsteemi juhi legitimeerib seadusandja, siis see on päris hea tulemus sõltumatus ja maksimaalse legitimaatsiooni koha pealt. Kuidas kandidaadid tekivad, on läbirääkimiste küsimus. Loomulikult peaks kohtunikud andma oma hinnangu, kes oleks sobiv isik. Lõpuks teeb valiku Riigikogu, aga see ei pruugi ka nii olla. Kui te sellega nõus ei ole, siis pakkuge midagi muud välja.

M. Pomerants kannab ette tsitaadi John Grishami raamatust "Viimane vandekohtunik".

Marko Pomerants loeb ette Advokatuuri esimehe Toomas Vaheri läkituse, kuna tal ei olnud võimalik täiskogul osaleda.

6. Toomas Vaheri pöördumine täiskogule: Mul on siiralt kahju, et olen haigestunud ja seetõttu ei saa Narva sõita. Vabandan seetõttu kõigi ees ja loodan, et avaneb võimalus tulevikus mõtteid vahetada. Soovin kõikidele kohtunikele ja külalistele toredat vastuvõtu õhtut ja reedeseks päevaks arukaid mõtteid ja julgeid sihte, mida tulevikku silmas pidades püstitada.

Kohtusüsteem on lähiaastatel veelahkmel, kas muutuda terviklikuks, iseennast korraldavaks võimuharuks, mis ka tegelikult suudaks tasakaalustada teisi, või piirduda õigusemõistmise funktsiooni teostamisega "pistelisel ja Harju keskmisel tasemel", osaliselt täitevvõimu korraldamisel.

Loodan, et kohtunike ja poliitikute koostöös sünnib esimene variant. Kohtusüsteemi toimimine Euroopa keskmisel tasemel ei ole piisavalt ambitsioonikas eesmärk. Piisav saab olla vaid kuulumine parimate hulka!

7. Kohtukorraldus prokuratuurist vaadates - Norman Aas, peaprokurör ja kohtute haldamise nõukoja liige

Norman Aas: Erinevalt eelkõnelejatest on minu positsioon selline, et olen küll kohtusüsteemiga väga lähedalt seotud, aga siiski mõnes mõttes kõrvaltvaataja. Ei tahaks oma kõnet ja raskuspunkte seada ka teooriale või sellisele riigiõiguslikele põhimõtetele, kuidas kohtusüsteem peaks edasi minema.

Räägiksin oma tähelepanekutest Eesti kohtusüsteemi arengus, eelkõige selle viimase viie aasta jooksul. Tooksin välja mõned näited, mis paistavad välja probleemidena, me ei tohiks neid võtta üldistustena, aga ma ikka kasutan neid, kui teatud sümboleid mingitest aegadest ja arengutest.

Ei saa ka mina ümber kohtunike ja kohtute sõltumatusel. Ega kohtusüsteemi iseseisvus ja eristamine, eristamine eelkõige täidesaatvas võimust ja sõltumatus on üks õigusriigi nurgakivi, milles ei tohi olla erandeid. Kohtuvõimu sõltumatusel on seejuures teatavasti kaks tahku:

- a) kohtuniku või kohtukoosseisu sõltumatus konkreetset otsust tehes,
- b) institutsionaalne sõltumatus, mis peab tegelikult omakorda kaasa töötama konkreetse kohtuniku sõltumatuse tagamisel.

Kui rääkida konkreetse kohtuniku sõltumatusest, siis lahkama ei hakkaks. Leidsin definitsiooni Rahvusvahelise Kohtunike Ühingu poolt sõnastatuna: "Kohtunike sõltumatus on sõltumatus igasugustest välistest mõjudest kohtunike otsustele kohtu asjades, tagamaks kodanikule õiglase kohtupidamise seaduse alusel." See tähendab, et kohtunik peab olema kaitstud võimaluse eest, et riigi täitevvõim, seadusandlik võim, meedia, äriettevõtted või muulik avalik arvamus võiks talle survet või mõju avaldada. Mul on hea meel ja ma arvan, et Eesti kohtunikud on sõltumatud, te olete oma sõltumatuse välja teeninud, mõnes mõttes ka välja võidelnud. Ma ei tea oma praktikas küll ühtegi juhtumit, kas täitevvõimu mõjutused või muud tegurid oleksid kallutanud otsust siia või sinna poole. Kindlasti on see väärtus, mida tuleb hoida kõigi olemasoleva või eesoleva juures, kuna seda kaotades kaotab ka kohtusüsteem paljuski oma näo. Kindlasti on sellele tugevusele kaasa aidanud eelkõige viimase 10 aasta jooksul toimunud suured muudatused kohtunikukonnas. On hea meel, et vanemate kohtunike kõrvale on tulnud palju nooremaid inimesi ja kindlasti on kohtunikuameti väärikus ja piisavad sotsiaalsed garantiid toonud kaasa selle, et kohtuniku amet on väga prestiižne.

Õeldakse, et vabadus ilma vastutuseta ei olegi vabadus. Ja võim ilma vastutuseta on omavoli. Aga mis on sõltumatus ilma vastutuseta? Mõeldes selle küsimuse peale, siis *googeldades* ma vastust ei leidnud. Seega tuli endal probleemi üle mõelda, eelkõige Eesti kontekstis. Ja seega võiks öelda nii, et sõltumatus ilma vastutuseta on enesekesksus. Võib küsida, et kuidas siis kohtunik peaks ära tundma vastutuse. Kes seda talle meelde tuletama peaks? Arvan, et oma igapäevases töös vastutab kohtunik kõige rohkem iseenda ees ja oma südametunnistuse ees. See kõrge amet paneb teile kohustuse mõelda iga päev, kas ma teen piisavalt, kas ma teen hästi. Kõik on aru saanud, et ka kohtu sees peavad toimuma kontrollimehhanismid, mis siis aitavad teatud inimestele meelde tuletada, mis on nende kohustus rahva ja ühiskonna ees. Ega kohtute sõltumatus ei ole kohtuniku oma. Kohtunike sõltumatus on hoopis nende inimeste privileeg, kes kohtu poole pöörduvad või ka kriminaalasjades kohtu alla antakse. Kui nüüd tulla kohtute viimase viia aasta arengu juurde, siis üritades defineerida kohtunike sõltumatuse kahte osist- sisemist sõltumatust, individuaalset sõltumatust ja institutsionaalset sõltumatust, siis need on tegelikult ühe mündi kaks külge. Kui vaadata, kuidas Eesti kohtuhaldus on üles ehitatud, siis nagu me kõik teame käib I ja II astme kohtuhaldus justiitsministeeriumi haldusala või juhtimise kaudu. Sellele süsteemile on toodud väga palju etteheiteid. Minu arvates on kohtukorralduse justiitsministeeriumile allutamise kaasnud hoopis tugevamad praktilised probleemid. Minu arvates on see lahku viinud sõltumatuse ja vastutuse.

Sõltumatus on jäänud ühte kohta ja vastutus on jäänud teise kohta. Seetõttu ma mõnes mõttes nõustun justiitsministeeriumi arengukavas toodud hinnanguga kohtusüsteemile, aga mitte täna. Hinnang pidas eelkõige paika 5 aastat tagasi. Kõige suuremaks puudujäägiks võibki kohtusüsteemis pidada seda, et puudusid mõistlikud süsteemisised eeldused sisemise vastutustunde tekkimiseks, mis ei soosi kohtusüsteemi arengut. Teisest küljest ei olnud võimalik kohtusüsteemi väljastpoolt juhtida. Millise olukorrani oli aastaks 2007 jõutud, kui võeti vastu kohtute arengusuunad. Minu jaoks kätkes aasta 2007 tagasi mõeldes ühte sümptomaatilist juhtumit, mis väga selgelt ilmestas, milliste vastuolude küüsi oli kohtusüsteemi juhtimismudel jõudnud. Konkreetne juhtum leidis aset 2007. aastal, kaks nädalat enne kohtunike täiskogu. Ühes kriminaalasjas pöördus kannatanu justiitsministeeriumi poole etteheitega, et tema kohtuasi venib liialt. Ministeerium, tundes ilmselt vastutust, otsustas asja kontrollida ja küsis kohtult menetluse kohta infot. Ministeeriumi huvist teada saades, taandas kohtunik ennast. Põhjuse taandamise kohta leiame tema taandamisavaldusest. Kuigi see näide on liiga ekstreemne ja ka kindlasti pigem erand, sümboliseeris see minu silmis olukorda, mis valitses tegelikult 5 aastat tagasi. Kohtute sisemine korraldus ei võimaldanud veel selliseid probleeme lahendada. Ministeeriumi katsed kohtuasjade menetlemise kiirust kuidagi mõjutada, tekitasid kohtunikes sellise allergilise sõltumatuse reaktsiooni ja lõppkokkuvõtteks kannatasid selle alla hoopis kohtusse pöördujad. Viimase 5 aasta jooksul ma enam selliseid põhjendamatu taandusi täheldanud ei ole.

Mis siis on juhtunud viimase 5 aasta jooksul. Üks väga positiivne protsess on, mis näitab kohtute tahet ja võimet seda vastutust kanda, oli kohtute seaduse eelnõu väljatöötamine.

Järgmine probleem, mis meenub, on aastast 2008 katkematu üldmenetluse printsiibi juurutamine kriminaalmenetluses. Justiitsministeerium soovis lahendada probleemi, et mingid kohtuasjad venivad, samas nähes, et konkreetsete asjade vastu huvitundmine ei ole õige tee ja leidis, et ainus võimalus kiiremat menetlust kohtunikele peale suruda, on läbi seaduse. Mingis mõttes oli justiitsministeeriumil õigus, aga paraku ma arvan, et vastutustundlik kohtusüsteem oleks selle probleemi sisemiselt tunduvalt paremini ära lahendanud, kui justiitsministeerium läbi seaduse. Pigem toob see kaasa jälle probleemi, et süsteemisiseselt olid vastuolud säilinud. Asi on siiski 5 aasta jooksul paremaks läinud, suure rolli on enda kanda võtnud kohtute haldamise nõukoda. Riigikohtu esimees peatus oma ettekandes mitmel olulisel seigal, kuidas tegelikult selline enesekorraldus ja enesevastutus läbi kohtuhaldusnõukogu on kohtusüsteemi juurdunud. Märkisin ära, et väga oluline ja sümbolne samm oli see, kui kohtu esimehed hakkasid KHN-ile aru andma oma juhitava kohtu korra kohasest õigusemõistmisest. Miks see nii juhtus? Nagu me teame, et juurutas korra justiitsministeerium, kellele kohtu esimehed pidid vastust andma. Kogu tähelepanu suunamine kiirele menetlusele ja mõistlikust menetlusajast kinnipidamisele võib viia jälle teise äärmusesse. Ega süsteem, kus kohtu huvides oleks vaja asi kiiresti ära lahendada, võib jätta jälle asjaga seotud isikute huvid kaitseta. Seetõttu ma arvan, et KHN ei ole see kõige parem lahend konkreetsete kaasuste lahendamiseks. Seetõttu ma ei ole sinna ka konkreetseid juhtumeid toonud. On üks hea näide seoses kohtuesimeeste aruandlustega KHN-is. Juhtivprokuröri poole pöördus kohtuesimees ja palus, et prokuratuur saadaks perioodiliselt kohtuesimehele ülevaateid pikalt kohtus veninud kriminaalasadest. Meil ei olnud selle vastu midagi, aga me arvasime, et kohtuesimees saaks informatsiooni ise kohtute infosüsteemist võtta välja.

Lõpetuseks ütlen, et riigi poolt on võitlus teatud kuritegude liikidega tunnustatud prioriteetseks. Sinna alla käivad organiseeritud kuritegevus ja majanduskuritegevus. Näide aastast 2009. Viru Maakohtusse saatsime ühe kriminaalaja, kus oli süüdistus maksukuriteos, kahju 25 miljonit eesti krooni, lisaks süüdistus kuritegelikus ühenduses. Prokurör kandis töövõitlust ette, ministrid kiitsid. See oli siis 2009. a lõpp. Tundes huvi, kuidas kohtusüsteem lahendab riigi poolt oluliseks tunnustatud asju, siis: esimene kohtuistung toimub kevadel 2013. a. See on siis 3,5 aastat pärast kriminaalaja kohtusse saatmist. Kusjuures põhjused asja arutamise viibimiseks on täiesti põhjendatud. Ühtegi konkreetset kohtunikku süüdistada ei saa. Asja arutamiseks on vaja kolme kohtunikku, väikestes kohtades on neid raske leida, sest keegi neist on andnud välja vahistamismäärusi jne. Kohtute arengu üks põhiküsimusi ongi see, et peaks leidma inimese, kelle käest seda küsimust küsida.

Lõuna 13.00-14.00

8. Quo vadis, Eesti kohtusüsteem? Südamele ära.

Arutelu juhib Marko Pomerants. Registreerunud on 2 sõnavõtjat.

Margit Jõgeva, Tartu Maakohus, kohtunike koolitusnõukogu esimees: Lühike ülevaade kohtunike koolitusaruandest, mille kohtunike koolitusnõukogu kiitis heaks 27.01.2012 koosolekul.

2009 aastal tegi koolitusnõukogu Riigikohtu esimehele ettepaneku, et kohtunike täiskogu võiks arutada 2010 aastal teemal "Kohtuniku tööle tagasiside andmine". 2010. a täiskogu otsusega võeti vastu otsus, et teatud tingimustel on lubatud kohtuniku töö hindamine. See otsus, mis kohtunikud täiskogul vastu võtsid, on teerajava tähtsusega. Otsuse elluviimiseks töötas peamiselt kohtunikest koosnev töögrupp välja kohtunikule tagasiside tagasiandmise kriteeriumid ja metoodika, mis siis annab objektiivset teavet koolitusvajaduse väljaselgitamiseks. Eelmise aasta kohtunike täiskogul kinnitas omakorda täiskogu selle metoodika.

Nüüd lühidalt koolitusmeetoditest. Koolitusmetoodilise töö osas tahaksin lühidalt öelda, et muude meetodite kõrval kasutatakse õpetamist väiksemate õpigruppides seminari vormis ning oskuskoolituste programm on peaaegu täielikult aktiivõppe vormis. Samas aga tuleb arvestada sealjuures nii koolitajate suuremat koormust kui ka kulude kasvu. Seetõttu on areng väiksemate gruppide suunas ettevaatlik. Õppematerjalidest võiks nimetada seoses uue halduskohtumenetluse seadustiku vastuvõtmisega korraldas koolitusnõukogu uue seadustiku osas kohtunikele koolitusseeria. Lisaks sellele valmis Ivo Pilvingu juhitud autorite kollektiivi koostatud halduskohtu menetlusseadustiku esialgsed kommentaarid.

Peamiseks kohtunike koolitajaks on kohtunikud ise. Suured tänud teile kõigile, kes te olete osalenud nii ettepanekute kui ka koolitajadena, et kohtunike koolitust paremaks ja efektiivsemaks muuta. Siinjuures kutsusin kõiki neid inimesi ja kolleege üles, kes mingil põhjusel on olnud tagasihoidlikud ja ei ole julgenud pakkuda ennast koolitajadena välja.

Esmakordselt andsime eile välja aumärgi "Parim koolitaja", mille sai Indrek Rahi, kes on siis kohtunikke koolitanud oskuskoolituse raames.

Mis on ka väga oluline, millega koolitusnõukogu tegeleb on kohtuametnike koolitussüsteem. Praegu on siis selline olukord, et ühtse kohtu haldussüsteemi puudumisega on lahutatud kohtunike ja kohtu ametnike koolitussüsteem. Justiitsministeerium koolitab kohtuametnike koolitust ja Riigikohus kohtunike oma. Pikemas perspektiivis tuleb kindlasti need kaks koolitussüsteemi ühendada. Koolitusnõukogu on seda teemat arutanud ja leidnud, et praegu formaalne ühendamine ei ole otstarbekohane. Tegemist oleks kohtusüsteemi kui terviku seisukohast pooliku lahendusega. Enne uue kohtute seaduse jõustumist, ühtse kohtuhaldussüsteemi tekkimist, saab koolitusnõukogu kohtuametnike koolitusse panustada intellektuaalselt ning teha ametnike koolituse osas justiitsministeeriumiga koostööd. Rõhutan, et see on siiski vaheetapp. Eesmärk peaks olema need kaks koolitust ühendada.

2010. aastal leidis koolitusnõukogu, et tuleb suuremat rõhku pöörata ka kohtujuhtide koolitamisele. Eelmise aasta koolitusprogrammis oli kolmest koolitusüritusest koosnev juhtimiskoolituse moodul, mis peaks looma hea aluse kohtujuhtide edasisele professionaalsele arengule. Selline juhtimiskoolitus toimus esmakordselt ning tagasiside oli positiivne. Koolituse paremaks korraldamiseks ja samuti koolitusvajaduse hindamiseks on oluline koolitusjuhtide ja kohtunõukogu tihe koostöö. Selleks, et edaspidi edukalt koolitusi korraldada tuleb meil rohkem lahti mõtestada kohtujuhi roll. On palju küsimusi, mis vajaksid Eesti kohtusüsteemis lahtirääkimist ja millede vastusest sõltub pakutavate juhtimiskoolituste iseloom ja ulatus.

Riigikohus viis eelmisel aastal läbi küsitluse vähem kui 3-aastase staažiga nn noorkohtunike hulgas. Noorkohtunikud arvasid, et rohkem oleks vaja koolitusi menetlusjuhtimise osas. Tullis nüüd tagasi kohtuametnike koolitussüsteemi juurde, siis nendest küsitlustest, mis noorkohtunikud meile saatsid, ilmnesid sellised asjad, et noorkohtunikul, kui ta asub tööle, tekivad arusaamatused töökorralduses-kes peab mingeid asju tegema, kes peab KIS-i andmeid kandma jne. Noorkohtunikud on alguses sellest väga häiritud. Ühtne koolitussüsteem aitaks kaasa nii kohtuametnike ka noorkohtuniku seisukohalt. Kui noorkohtunik tuleb tööle, siis oleks tal kindel seljatagune ametniku näol, kellele saab ta alati toetuda. Tulenevalt noorkohtunike küsitlemise tulemusest hakkab koolitusnõukogu looma menetlusõppe juhtimise moodulit. Siin on ka võimalus kaasa rääkida ja eks me siis saadame vastavad teated välja.

Väga oluline on ka kohtupraktika analüüs, mis toimub Riigikohtu õigusteabe osakonnas. Tänapäevaks on rahvusvaheliselt avadatud artikkel, kus siis tutvustatakse kohtupraktika olemust. Kui nüüd rääkida Eesti kohtunike koolituse olukorrast, siis võib öelda, et võrreldes teiste Euroopa riikidega, on koolitus igati heas seisus ja kindlasti Eesti juristide parim professionaalne koolitus.

Marko Pomerants tsiteerib Vassili Hardamovski raamatut „Kobus“.

Meelis Eerik, Harju Maakohus (Lisa 6): Räägin kohtukorralduse arengu põhimõtetest. Kohtunike Ühing on teemaga tegelenud õiguskantsleri ettepanekul. Arutatud on pea igal viimase poole aasta jooksul toimunud juhatuse koosolekul. Laiendatud koosolekul pandi paika juhatuse raamistik. Selle kohaselt on kohtunikud haldussüsteemi mudeli arendamise poolt, aga ollakse vastu kohtute seaduse eelnõu tekstile. Esimene koosolek koos õiguskantsleri ja tema kantseleiga toimus oktoobris 2011 Kumas, arutati üldiseid küsimusi. Tegemist oli koosolekuga, kus oli ainult juhatus. Arutati ka seda, et mismoodi teemale, arvestades teemade delikaatsust, läheneda. Otsustasime, et edasise arutelu huvides peaksime kõrvale jätma eelnõu teksti ja valima probleemid, millega tegeleda. Jõhvis toimuvale koosolekule otsustati valida kolm teemat. Arutati haldamist puudutavat teemat, eelarvet ja ka alluvusküsimusi. Arutati ka seda, mida kujutab endast kohtute haldamise üksus. Kuidas kohtusüsteemile suudetakse tagada riigieelarvest piisav finantseeritus. Samuti milline võiks olla alluvussuhe kohtujuhtide ja süsteemihaldaja vahel. Üldiste küsimustena toon välja kolm küsimust, kahele on täna juba vastatud, aga näiteks küsiti, et kui kohtunikele eelnõu tekst ei sobi. Samal ajal, kui kohtunike enamusele tundub oluline edasi tegeleda haldamismudeli arendamisega, siis kes kirjutab uue eelnõu teksti. Vastusena leiti, et kohtusüsteemis seda ressursi ei ole ja õiguskantsler leidis, et tema kantseleis ka seda ressursi ei ole. Täna kuulsime, et ka põhiseaduskomisjonis vastavat ressursi ei ole. Küsiti veel, et kas selle küsimusega on vaja tegeleda situatsioonis, kui puudub poliitiline tahe seda ellu viia. Minu arvates saime me sellele tänasel ministri kõnes vastuse, minister ütles, et ministeerium hakkab sellega tegelema. Õhku jäi ka küsimus, et mis läheb reformi kaudu üldse paremaks. Selle küsimuse taust on pigem pragmaatiline. Üks külg on kindlasti raha, kõik palgad, kohad jne. Teine külg on kohtutöö sisemine korraldamine: siis võib olla tuleks vastata, et uue haldusmudeli järgi kas ja kuidas tuleb raha rohkem; või siis praeguse süsteemi järgi, miks me ei saa kõike korraldada juba täna. Muidugi olid need koosolekud laia teema kontekstis ebapiisavad selleks et jõuda terviklahendusteni, aga järel dustena võiks välja tuua seda, et kohtusüsteemi arendamisega peaks tegelema, aga arvestades neid ettepanekuid, mida kohtunikud on välja toonud.

Võib nõustuda ka sellega, et jah seadusi võtab vastu riigikogu, aga teisest küljest on tegemist sellise seadusega, mis eeldab ka subjekti nõusolekut. Ei saa kellelegi anda isehaldamist, kui see keegi seda ise ei taha. Seega siin peaks olema see konsensus olemas. Teise järel dustena võiks siis välja tuua mõtte, et keskendumine peaks eelkõige haldusmudelile.

Rait Maruste: Kuidas Te sõnum oli, kas kohtunikud kohtunike ühingu kaudu ei taha autonoomiat ja enesehaldust? Oli see vastus?

Meelis Eerik: Ei. Vastus on selline, et kohtunikud on kohtusüsteemi arengu põhimõtete poolt ja enesehalduse poolt, vastu ollakse eelnõu tekstile, see mis välja kukkus, on problemaatiline.

Rait Maruste: Tekst on väga pikk, 50 lehekülge. Mis sealt tekstist siis vastuvõetamatu on?

Meelis Eerik: Need parandused, mida me erakorralisel täiskogul arutasime.

Rait Maruste: Mina ei püüa kohtunikele kaikkaid kodaratesse loopida, ma püüan aidata ja mõista. Seetõttu peaks siiski tooma esile, mis tuleks uuesti üle vaadata, mitte iga pisike detail läbi käia. Põhimõttelised küsimused tuleks ära korrigeerida. Mulle jäi siinamaani kahetine arusaamine, kas tahetakse autonoomiat või ei taheta. Kui tahetakse, siis tuleb otsida lahendusi, kuidas seda teha, aga mitte lihtsalt vastu olla. Sellest ma ei saa hästi aru.

Meelis Eerik: Kui on poliitiline tahe edasi minna, siis võiks just tegeleda põhimõtete läbi arutamisega. Valida teemad ja seejärel jõuda tekstini. Kardan, et kui ette võtta eelnõu tekst, mis on tekitanud emotsioone, siis me võimegi jääda nende emotsioonidega tegelema.

Kristjan Siigur: Ma natuke arendan edasi. Kui sa vaatad neid arengu põhimõtteid 2007 aastast ja eelnõu, siis kas nende vahel on sinu hinnangul suur lõhe või kas siis tuleks siis need arengupõhimõtted, mis 5 aastat tiksunud on, kuidagi maha matta ja hakata otsast peale, või siis need sinu hinnangul sobivad.

Meelis Eerik: Kas on vahe eelnõu tekstil ja arengupõhimõtetel, siis ütlen, et jah, on küll vahe. Ja see ongi see probleem, eelnõu tekst on läinud ka juba liiga kaugele.

Kristjan Siigur: Mismoodi siis peaks edasi liikuma? Kas peab jälle maha istuma ja sõnastama uusi põhimõtteid, et tulla 5 aasta pärast kokku või kannataks sinu hinnangul nendest põhimõtetest lähtuda või eelnõu lähtekohtadest lähtuda edasise tegevuse kavandamisel?

Meelis Eerik: Need arutelud, mis siinamaani põhiseaduskomisjonis on olnud, on olnud õiged. Valiti ka teemad. Arutati teemasid siis põhimõtte tasandil. Kui võtame eelnõu teksti ette, siis tekib 110 detaili. Minu arvates on selline lähenemissuund on sobilik.

Marko Pomerants: Kõik registreeritud sõnavõttud lõppenud. Kas keegi saalist veel soovib sõna võtta?

Jaano Odar, pensioneerunud riigikohtunik: Üks minu kolleeg palus meenutada minevikku. 1965 aasta lõpust, räägin kohtute haldamisest. Kui alustasin kohtus tööd, oli haldajaks kõrgem kohus. Sellega ei olnud rahul kohtunikud. Hiljem ülemkohtus nägin, et ei oldud ka seal õnnelikud, et selline lisakoormus on kohtuasjade arutamisel, millega pidi tegelema, kuna seadus seda nõudis. On veendumus, et kõrgem kohus vahetult ei peaks selle asjaga tegelema. Hiljem moodustati NSVL justiitsministeerium, ilmusid revidendid jne. Siit tahes-tahtmatult pean ma toetama kolmandat teed. Peaks olema niisugune omaette struktuur, keda aktsepteerib riigitasand, kes suudab korraldada kohtuhaldust. Täpsemalt, kuidas korraldada on tõesti mahaistumise, nõupidamise ja arutelu küsimus. Nii palju kui on Riigikohtu esimehi olnud, nii on ka projekte olnud. Eelnevad projektid on jäänud nüüd vaikusesse. Minu arvates võiks kõik projektid välja võtta. Tundub, et peaprobleem on, kes haldab kohtuid. Tuleb võtta lõplik seisukoht ja minna sellega riigikogu ette. Kui potentsiaali ära kasutada ja mitte pilli lõhki ajada, siis võiksime saada kohtuhalduse mudeli, mis meile kõigile võiks vastuvõetav olla.

Järgneb Kristjan Siiguri, Norman Aasa, Rait Maruste arutelu improviseeritud kohtuhalduse teemaliste kaasuste üle. Toimub arutelu teemal, kuidas värvata esimese astme kohtusse kohtunikuks tööle noori tudengeid. Samuti on diskussioon teemal, kuidas lahendada olukord, kus Riigikohtu esimehe juurde

pöördub kaebekirjaga 20 aastase staažiga naiskohtunik, kellel jääb pensioniea täitumisest puudu 4 aastat. Nimetatud naiskohtunik on juba aastaid ja järjepidevalt kandideerinud ringkonnakohtusse, kuid ei ole seni osutunud valituks, sest kõrgemasse astmesse kandideerimiseks eelistatakse mehi naistele ning nooremaid kohtunikke vanadele. Ning mida ette võtta kohtunikuga, kes on küll äärmiselt põhjalik ja püüdlük, kuid kelle kohtuasjade lahendamise kiirus jääb teistele kohtunikele tunduvalt alla.

Marko Pomerants: Veel on võimalusi sõnavõtuks. Sõnavõtuks soovijaid enam ei ole.

9. Täiskogu kokkuvõtte.

Lea Kivi, Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtunik ja kohtute haldamise nõukoja liige (Lisa 7)

Mari-Liis Lipstok loeb ette omavalitsusorganite valimistulemused (Lisa 1)

Kohtunikuabi eksami komisjoni.

Valituks osutusid:

Lüige (I astme kohtust):	Indrek Nummert
Lüige (I astme kohtust):	Piret Mõistlik
Lüige (ringkonnakohtust):	Hele Liiv
Asenduslüige(I astme kohtust):	Geete Lahi
Asenduslüige(ringkonnakohtust):	Kai Kullerkupp

Marko Pomerants tsiteerib lõpetuseks raamatut "Karukell kurvameelsuse rohi".

Märt Rask: Aitäh kallid kolleegid, et tulite. Ilma teieta ei oleks olnud seda täiskogu. Jõudsin järeldusele, et kohtuniku põhiõigus on olla uhke oma kohtusüsteemi üle ja õigus tunda rõõmu oma tööst. Tahaksin tänada kõiki, kes täiskogu ettevalmistamisega tegelesid. Täname tubli aplausiga sekretariaati. Suured tänud Kristjan Siigurile, Norman Aasale ja Rait Marustele. Erakordne tänu särava huumorimeelega Marko Pomerantsile.

Järgmine täiskogu toimub 8. veebruaril 2013. aastal.

Kohtunike XI täiskogu lõppes kell 15.50.

Märt Rask
täiskogu juhataja

Piia Saar
protokollija